

DASCALI SALĂJENI ÎN RĂZBOIUL ANTIFASCIST

Rememorînd evenimentele ce s-au succedat imediat după 23 August 1944, în gînd se instituie, stăruitor, imaginea acelora care, luptînd cu arma în mînă, au contribuit, prin eroismul lor și, nu arareori, prin grele jertfe de sînge, la eliberarea patriei, a Ungariei, Cehoslovaciei și, parțial, a Austriei, la nimicirea cotropitorilor și la scurtarea cu aproximativ 200 de zile a duratei războiului declanșat de fasciști.

Efectivele angajate de România în cele 263 de zile ale războiului se ridică la 538.536 de luptători. Pierderile suferite se cifrează la 169.822 oameni, din care — 21.035 morți, 62.928 răniți și 58.433 dispăruți. Expri-mate în procente pe cele două Armate — Armata I-a a pierdut 48% din efectivele angajate, iar Armata a IV-a 52%. Faptul, pe de o parte, marchează spiritul de jertfă al ostașului român, iar pe de alta rezistența îndîrjită opusă de inamic.

De la Marea Neagră pînă în podișul Boemiei și în apropierea Vienei, de-a lungul a cca 1600 km, armata română a traversat, prin lupte grele, cca 20 masive muntoase, a forțat sau a trecut 12 cursuri de apă și a eliberat 381 localități, între care 53 orașe.

Ostașii români au provocat inamicului pierderi grele — 117.798 prizonieri și 18.731 morți, găsiți pe teren, echivalentul a 15 divizii ale Wehrmachtului. Prin contribuția adusă, România se situează pe al 4-lea loc după U.R.S.S., S.U.A. și Anglia. Pe drept cuvînt, așadar, guvernul român solicita Națiunilor Unite, la vremea sa, statutul de stat cobeligerant pentru România. Din nefericire, această solicitare dreaptă, n-a fost onorată¹.

Ostili, prin însăși atributele activității lor, tiraniei fasciste, și, din totdeauna, legați de popor, dascălii au participat în număr mare atît la revoluția de eliberare socială, națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, cît și la războiul antifascist confirmînd, încă o dată, adevărul că nu există eveniment crucial în istoria noastră modernă la care ei să nu fi fost părtași.

În rîndurile ce urmează, parte dintr-o lucrare mai amplă, autorii își propun să prezinte cîteva secvențe privind contribuția la războiul antifascist a unor cadre

¹ I. Ceaușescu, F. Constantiniu, M. Ionescu, — *200 DE ZILE MAI DEVREME — Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial*, București, 1984, p. 207—213.

didactice care aparțin fie prin activitatea desfășurată, fie prin naștere sau și prin una și prin cealaltă județului Sălaj. Prin evocarea faptelor lor de arme, materialul aci prezentat ar vrea ca, dincolo de rostul său documentar, să aibă și semnificația unui modest omagiu închinat atît celor înnoptați în țărîină, cît și celor care, în viață fiind, își poartă printre noi delicat și sfios modestia, ca un fel de lumină blindă în ochi, împrăștiind în juru-le ceva din aerul și bucuria de a fi luptat și de a și ajuns în zodia împlinirilor fării și a propriilor lor împliniri.

Cunoscut și apreciat pentru vrednicia sa, învățătorul, și, mai apoi profesorul *Gheorghe Perneșiu*, de loc din Ortelec (Sălaj), care va fi distins pentru activitatea sa cu Medalia muncii (Decret nr. 62/1950) și cu Ordinul muncii cl. a III-a (Decret nr. 385/1953), primește „botezul focului” încă în primele zile după eliberare pe cînd se afla la Centrul de instrucție nr. 3 Făgăraș, avînd gradul de locotenent de rezervă și funcția de comandant de pluton. Alături de cei pe care îi comanda, Perneșiu participă la interceptarea celor două coloane de blindate hitleriste care înaintau — una dinspre Brașov și alta dinspre Sf. Gheorghe spre Baraolt. Timp de 3 zile și 3 nopți durează luptele cu blindatele vrăjmașe și se soldează cu scoaterea a 30 de tancuri din luptă și cu capturarea unui mare număr de prizonieri. De ambele părți s-au înregistrat pierderi grele de vieți omenești. Pentru faptele de arme săvîrșite în această crîncenă încelestare care a avut loc în intervalul de timp dintre 30 august — 2 septembrie 1944, Centrul de instrucție Făgăraș a fost citat prin Ordin de zi pe Divizie. După ce în zona Oarba de Mureș, mai precis la Cucerdea (Mureș), cele trei batalioane ale Centrului de instrucție Făgăraș intră în componența Regimentului 2 dorobanți „Vilcea” (Divizia 11), Perneșiu va lupta cu această unitate timp de aproape trei săptămîni, între 9—27 septembrie '44, pînă cînd, în cele din urmă, împreună cu alte unități aparținătoare Armatei a IV-a, aflată sub comanda generalului Nicolae Dăscălescu, forțînd Mureșul la nord de Sînpaul izbutesc să pună stăpînire pe înălțimile Sîngeorgiu și Negrieș. Despre îndirjirea acestor lupte mărturisesc atît cifra mare a celor căzuți cît și faptul că nu numai școala ci și șurile din Cucerdea erau întesate cu rîniți. „Cîte de 4—5 ori pe zi atacam, notează lt. Perneșiu, și tot de atîtea ori eram respinși cu pierderi grele...”. Ploile intermitente, ca și ceața și norii ce pluteau peste înălțimi, îngreunau serios sprijinul, pe care trebuiau să-l asigure infanteriei, artileria și aviația. Situația s-a soldat cu repercusiuni din cele mai negative asupra acțiunii trupelor noastre ce luptau cu un inamic puternic înarmat, deosebit de dirz și bine fixat la teren pe înălțimile din jurul localității Oarba de Mureș. Între 9—15 noiembrie '44, locotenentul Gheorghe Perneșiu participă, cu unitatea sa, la luptele pentru consolidarea capului de pod de la Tiszalök, iar între 15—25 martie 1945, timp de 10 zile, îl găsim angajat, cu ostașii săi, în „operația” Banska Byistrica, unde lupta se dădea pentru fiecare clădire și pentru fiecare palmă de teren. Participînd la războiul antifascist pînă la victoria finală, dascălul Gheorghe Perneșiu demonstra, alături de mii și mii de fii ai acestui pămînt, patriotismul său fierbinte și profund, gîndit pînă la starea limită marcată de puterea de a se jertfi pentru eliberarea și reintregirea patriei. Drept recunoaștere a contribuției sale la războiul antifascist, Perneșiu a fost distins cu Ordinul „Coroana României”, cu spade, frunza de stejar și panglică de virtute militară în grad de cavalier (Brevet nr. 18/1945), ulterior transformat în Ordinul „Steaua R.P.R.”, cl. a V-a (Brevet nr. 150/1952). De asemenea, i s-a acordat Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” (Brevet nr. 1161/1949)².

Bine cunoscut și apreciat la județ, cum rezultă din scrisoarea adresată lui de Inspectoratul școlar, prețuit și stimat de colegii săi, și, în mod deosebit de locuitorii satului Lupoia, comuna Creaca (Sălaj), dat fiind că de numele lui se leagă construirea unui local de școală, a căminului cultural, a clădirii cooperative de consum ș.a. Învățătorul „emerit” *Mihail Bîrcă*, este, totodată, și unul din acei dascăli care s-au distins prin faptele de arme împotriva cotropitorilor fasciști. Mobilizat în cadrul Regimentului 11 dorobanți (Galați), cu gradul de sublocotenent de rezervă, iar mai apoi locotenent comandant de pluton și, respectiv, de companie, Bîrcă a luat parte într-o primă acțiune la dezarmarea unui batalion hitle-

² Ms. la autori.

rist în localitatea Groapele (Buzău), iar în septembrie '44 participă la luptele din zona Mureșului — Sînpaul. Cipău (Mureș), conducându-și ostașii cu multă pricepere și dibăcie. Mai apoi, în urmărirea inamicului pe traseul Turda — Apahida — Jucuri — Râscruci — Valea Almașului — Jibou, în temeiul unor informații primite de la un localnic asupra rezistențelor fasciste din sectorul Văii Agrijului — Lupoia — Creaca — Prodănești — Borza, mai precis de pe înălțimile de lângă Creaca, locotenentul Bîrcă, printr-o manevră abilă, cade cu ostașii săi în spatele inamicului, îl izbește puternic, și, în cele din urmă zdrobindu-l asigură înaintarea Regimentului spre Zalău — Carei. În înțeleștarea cu inamicul au căzut eroic patru ostași și foarte tînărul sublocotenent activ Carol Vinga din Brașov, care a fost lovit mortal de o schije de brand. Ajuși pe frontieră la Urziceni se bucură de un popas mai lung, bucurîndu-se de victoria înregistrată la acea dată, cînd fasciștii, cu data de 25 octombrie, fuseseră izgoniți de pe întreg teritoriul patriei. În Ungaria, lt. Bîrcă participă la acțiunile ofensive din regiunea Tokaj, iar pe pămîntul Cehoslovaciei ia parte la forțarea rîurilor Hron, Váh și Morava, la luptele pentru cucerirea localității Zvolen, în munții Tatra, și, în faza finală își aduce contribuția la zdrobirea inamicului pe direcția Brno — Praga. Luptînd pînă la victoria finală împotriva fascismului, învățătorul locotenent Mihail Bîrcă, manifestă, cum rezultă din acțiunile sale, acel sentiment al patriotismului elevat care îl va călăuzi și în munca la catedră și în întreaga sa activitate. Pentru faptele sale de arme, locotenentul de rezervă Mihail Bîrcă a fost distins cu Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de cavaler cu panglică de „virtute militară” și „frunza de stejar” (Brevet nr. 640/1945), Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de cavaler cu panglică de „virtute militară” și „frunza de stejar” (Brevet nr. 28045/1945), ulterior transformat în Ordinul „Steaua R.P.R.”, clasa V-a (Decret nr. 333/1954) și Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” (Decret nr. 325/1954)³. Reîntors de pe front, combatantul de ieri, revenit la profesiunea sa, își va manifesta opțiunea de a lucra ca dascăl tocmai într-una din localitățile la a cărei eliberare contribuise direct — Lupoia. I se părușe lui, de pe atunci, că pe acele meleaguri viețuiesc și muncesc oameni de nădejde și de omenie. Anii care au urmat au dovedit că satul fusese bine ales. Cel care își dovedise, în împrejurări din cele mai grele, virtuți ale unui elevat patriotism, intra, de-acum, împreună cu oamenii locului, cutezători și plin de încredere, în zodia unor noi împliniri.

Aparținînd Regimentului 93 infanterie Arad, foarte tînărul învățător *Victor Sabău*, elev-sergent la Școala de ofițeri rezervă infanterie din Ineu (Arad), de loc din Istrău (pe atunci în jud. Sălaj, azi în jud. Satu-Mare), la solicitarea comandantului Școlii, în septembrie '44, se angajează să plece voluntar pe frontul antifascist. Îndeplinind funcția de comandant al unei baterii de aruncătoare de 120 mm, Victor Sabău primește, la început, sarcina de a instrui și a introduce plutonul de recruți aflat, în apropiere de Ineu, la Prunișor, în tehnica tragerilor cu armamentul menționat în timpul cel mai scurt.

După ce mai apoi participă la luptele defensive de la Beliu și Sebiș (Arad) pînă la realizarea joncțiunii trupelor române cu cele sovietice, timp de cîteva săptămîni este angajat în acțiunea de hărțuire a inamicului — Regimentul 4 motorizat Budapesta, și apoi în urmărirea lui pînă în apropiere de Salonta. Tot în calitate de comandant al unei baterii de aruncătoare de 120 mm, Sabău își aduce contribuția la urmărirea fasciștilor pe direcția Debrețin, și, în final la luptele pentru cucerirea orașului Biharnagybajom, unde, printr-o manevră executată cu dibăcie, ostașii români cad în spatele inamicului izbutind să facă numeroși prizonieri și, totodată, să captureze o mare cantitate de armament și muniții. Pe la începutul lui noiembrie '44, cînd unitatea cu care luptase, în urma pierderilor suferite, trece în refacere, elevul-sergent Victor Sabău revine la Școala de ofițeri rezervă, unde își încheie cu bine studiile, la 10 mai 1945 fiind înălțat la gradul de sublocotenent de rezervă. În mod fericit, data înălțării sale în grad coincide cu ordinul de demobilizare și lășare la vatră. Pentru atitudinea sa curajoasă marcată de elan patriotic, elevul-sergent Victor Sabău a fost citat prin Ordin de zi pe

³ Ms. la autori.

Școală, alături de încă doi colegi ai săi care, la fel s-au angajat să participe în calitate de voluntari pe frontul antifascist. De asemenea, pentru faptele sale de arme, Victor Sabău a fost distins cu Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” (Decret nr. 325/1954) și cu Medalia sovietică „Victoria”⁴. Reluându-și activitatea pentru care se pregătise, dascălul Victor Sabău, curajosul voluntar, se distinge atît în munca culturală, fiind „evidențiat” ca îndrumător și director al Casei raionale de cultură din Șimleu Silvaniei cît și ca educator, obținînd „gradația de merit”.

Cu gradul de caporal T.R. învățătorul *Traian Seichei*, cunoscut prin activitatea sa desfășurată timp îndelungat la Școala specială din Șimleu Silvaniei, a participat la războiul antifascist cu Regimentul 92 infanterie (Orăștie), aflat, în acel timp, sub comanda colonelului Gheorghe Șoimaru. De la bun început, respectiv, imediat după proclamarea actului de la 23 August, Seichei participă la dezarmarea hitleriştilor „instructori” din cadrul unității sale, iar apoi la lichidarea rezistenței fasciste de pe aeroportul Balomir de lângă Vințul de Jos. Deși încă puțin instruiți, împrejurările solicită angajarea imediată a soldaților în luptele defensive din zona Aiud, iar mai apoi în ofensiva vertiginoasă pe direcția Cimpia Turzii — Lunca Arieșului — Fejurdeni. Zdrobind, în continuare, rezistențele fasciste din zona Hida — Dragu — Poarta Sălajului — Românași — Chichișa și Sfîna de sub poalele Meseșului. În ziua de 17 octombrie '44, Grupul 18 cercetare comandat de cpt. Dumitru Cristorian (Divizia 18), în cadrul căruia s-a distins, în mod cu totul deosebit, patrula comandată de sergent T.R., învățător Boeru Nicolae de prin părțile Făgărașului⁵, și Regimentul 92 infanterie, din aceeași Divizie, pătrund în Zalău pustii ca și Turda. După un popas de o zi în Zalău, Reg. 92 infanterie, în care se afla Seichei, înaintează pe direcția Hereclean — Bocșița — Guruslău — dealurile Sărmășagului — Supurul de Sus și pădurea Cheja. Străbate apoi șoseaua Secășeni — Sărăuad — Tășnad — Căuaș și ocupă poziție de luptă în spațiul dintre Tiream și colonia Iancalești. Atacînd pe direcția Tiream — ferma Clara, Regimentul se angajează în lupte deosebit de crîncene în vîltoarea cărora a căzut eroic, printre alții, învățătorii : — cpt. de rezervă Mihalache și slt. de rezervă Negomireanu și Gogu a căror oseminte zac în cimitirul localității Tiream (Satu Mare). În zorii zilei de 25 octombrie '44, Regimentul 92 infanterie se pune în mișcare pe direcția Urziceni. Buimăcit de focul artileriei noastre, inamicul se retrage lăsînd în urmă-i o cantitate apreciabilă de armament și muniții, precum și alte materiale de război. La ferma Clara, consemnează Seichei, profitînd de zăpăceala fascistilor, vreo 15 ostași de-ai noștri, foști prizonieri la ei, ies din ascunzișul pe care și-l făcuseră în șirele de paie și înaintează, cu strigăte de bucurie, înspre ai noștri. În aceeași zi de 25 octombrie '44, orele 14, în partea de nord a localității Urziceni, colonelul Șoimaru, urcat pe piatra ce marca vechea frontieră, notează același, a vorbit Regimentului cu înflăcărare despre însemnătatea momentului istoric al eliberării pămîntului transilvan. După sobra solemnitate, Regimentul trecu la urmărirea inamicului ce se retrăgea, în derută, spre Tisa. Timp de trei săptămîni, caporalul T.R. Traian Seichei, împreună cu tovarășii săi de arme, au stat de veghe pentru a împiedeca pătrunderea inamicului în sectorul apărut de Regimentul lor. La 15 decembrie '44, Regimentul 92 infanterie se îndreaptă spre Tiszalök. După trecerea Tisei, Seichei participă la luptele pentru eliberarea unor localități din Ungaria, după care întreagă Divizia 18 infanterie se angajează în cele mai crîncene lupte pentru cucerirea zonelor cu centrele urbane Luceneș și Zvolen, reușînd ca, în final, cu toată apărarea îndrîjită a inamicului, la 25 martie 1945 să pătrundă în orașul Banska Bystrica, situat pe cursul superior al râului Hron. Printre vitejii acestor aspre și grele bătălii, ce s-au acoperit de glorie, se numără și dascălul Traian Seichei, care participă la războiul antifascist pînă la victoria finală. Pentru faptele sale de arme, caporalul T.R. Traian Seichei a fost distins cu „Bărbăție și Credință” clasa III-a (Brevet nr. 8517/1945), Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” și Medalia sovietică „Victoria”⁶.

⁴ Paul Abrudan, în *Acta MP*, 8, 1984, p. 529—534.

⁵ Ms. la utori.

⁶ Ms. la autori.

Inițial aparținind Regimentului 87 infanterie Satu Mare, iar apoi Regimentului 82 infanterie cu sediul la Sebeș, Alba, sublocotenentul de rezervă, învățător **Grigore Ștețiu**, care își desfășoară activitatea în cea mai mare parte în jud. Sălaj în localitățile Cosniciul de Jos, Marca, Șumal, Marca, Huta, participă la războiul antifascist cu Batalionul 182 etape.

Trimis către sfârșitul lui februarie "45 în Cehoslovacia la dispoziția Comandamentului român din Zvolen, Ștețiu acționează cu ostașii din subordinea sa la curățirea terenului de elementele dușmane aflate în spatele frontului. Într-o astfel de misiune de la periferia orașului Banska Bystrica, capturează 4 hitleriști, dintre care unul ofițer, înarmați cu pistoale automate și cu două mitraliere. Postați într-o clădire părăsită aceștia trag asupra ostașilor lui Ștețiu aflați în patrulare, rănind trei dintre ei. Adoptând, imediat, un dispozitiv de apărare, parte din pluton a luat poziție de tragere culcat, supraveghind toate ieșirile din clădire în timp ce slt. Ștețiu, în fruntea unei echipe, se îndreaptă tirîș spre obiectiv, infiltrându-se prin spărturile provocate în pereți de obuze, izbutind să pună mîna pe inamic prin surprindere. În orașul Zvolen, au fost depistați și luați prizonieri cca 20 de ostași hitleriști, iar într-un birlog de la poalele munților Tatra 6, printre care și un subofițer. Și așa cum au mărturisit, s-au predat numai fiindcă doi dintre ei au căzut răniți, iar muniția le era pe sfîrșite. Cea mai importantă însă dintre acțiunile sublocotenentului Ștețiu și a oamenilor săi a fost cea de la Pistiany, unde, 11 hitleriști în straie civile, au încercat, într-o noapte, mînarea aeroportului român aflat în apropiere de oraș. În încăierare, 5 dintre ei au fost răniți. Prinși ei au fost predați Comandamentului aeroportului. Pentru faptele sale de arme, slt., învățător **Grigore Ștețiu** a fost distins cu Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist”⁷.

Deși nu în calitate de combatant, învățătorul „emerit” **Sabin Tărău**, care își desfășoară cea mai mare parte din activitatea sa de dascăl — cca 32 de ani — în localități din jud. Sălaj: — Petrinzel, Sfăraș, Almaș etc., participă la războiul antifascist pînă la victoria finală în calitate de locotenent de rezervă gard de artilerie. Incadrat la Depozitul de muniții Cisnădie-Sibiu, el își aduce aportul prețios la aprovizionarea unităților aflate pe front cu muniții și echipament de război. Pentru contribuția sa la buna desfășurare a aprovizionării frontului, lt. rez. **Sabin Tărău**, a fost distins cu Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de cavalier cu panglică de „virtute militară” și „frunză de stejar” (Brevet nr. 5743/1944) și Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” (Decret nr. 325/1954)⁸.

Sublocotenentul de rezervă, învățător **Ovidiu Rădulescu**, participă la războiul antifascist cu Regimentul 94 infanterie Orșova (Divizia 19). După forțarea Tisei și după acțiunea, încununată de succes de la Alpăr, Regimentul 94 infanterie, aflat sub comanda lt. colonel I. Petrișor, se îndreaptă spre Cegléd, Szolnok și canalul Nagy. Avantajat de mlaștini, inamicul opune, peste tot, o rezistență dîrză, inițiind și cîteva contraatacuri, din fericire, neizbutite. Batalionul doi, avînd ca vîrf compania comandată de locotenentul Vilceanu, trece canalul Nagy la 5 noiembrie, orele 10, continuînd să înainteze. Fasciștii îi lasă să se apropie pînă la cca 50 m, cînd, deodată, deschid un foc ucigător de arme automate, obligînd batalionul să-și oprească înaintarea și să se fixeze la teren. Distrugerea rezistenței inamice, care împiedica operațiunile trupelor române în acel sector, devenea o necesitate stringentă. Identificîndu-se amplasamentul automatelor inamice în clădirea situată în porumbiștea din față, aflată tocmai pe direcția de mers a batalionului, slt. de rezervă, învățător **Ovidiu Rădulescu**, comandantul plutonului 4 din compania Vilceanu, își asumă voluntar sarcina de a lichida rezistența. Luînd cu el pe sergentul **Mircea Dumitru** și pe soldatul **Ilie Bondea**, care își dovediseră vrednicia și curajul într-o serie de acțiuni, înaintează tirîș, cu cea mai mare precauție, pînă în apropierea obiectivului vizat. Cinci grenade aruncate rapid una după alta în interiorul clădirii, reduc la tăcere automatele nemțești. Acțiunea temerară a lui **Ovidiu Rădulescu** și a celor doi subalterni ai săi s-a soldat cu lichidarea rezistenței fasciste. Explozia grenadelor a cauzat moartea a doi ofițeri și cinci soldați

⁷ Ms. la autori.

⁸ Ms. la autori.

hitleriști. Alături de cei morți amuțiseră o mitralieră și cinci pistoale automate. De fapt, clădirea, cum avea să constate ulterior Rădulescu, n-a fost un simplu punct de rezistență ci o redutabilă fortăreață. Din groapa săpată adânc în mijlocul clădirii, două șanțuri paralele pe direcția de înaintare a trupelor române permiteau deplasarea ușoară din interior, în timp ce crenелеle de sub ferestre și de la colțurile clădirii asigurau tirul nestingerit a inamicului. Totul fusese organizat de hitleriști în intenția de a rezista fără gând de retragere. Curajul și vitejia celor trei, care, prin acțiunea întreprinsă, sfidând pericolul de moarte, au deschis drum batalionului pentru a-și putea atinge, la timp, obiectivele stabilite, se înscriu printre atribuțiile eroismului închinat patriei, viitorului ei. În urma acestei acțiuni sublocotenentul de rezervă Ovidiu Rădulescu a fost propus spre a fi decorat cu cea mai înaltă distincție ce se acorda, pe atunci, ofițerilor — Ordinul „Mihai Viteazul”. Tot atunci, Mircea Dumitru și Ilie Bonda, pentru aceleași fapte de arme, au fost propuși a fi răsplătiți cu „Virtutea Militară”, cea mai înaltă distincție care se acorda, în acea vreme, subofițerilor, gradaților și soldaților. De asemenea, în apropiere de Szolnok, dînd dovadă de același bărbătesc curaj, sublocotenentul Rădulescu, însoțit de soldatul Bonda, se strecură tîrîș, sub ploaia de foc inamic, salvînd viața unui ostaș care căzuse grav rănit între liniile de luptă. I-au pansat abdomenul rănit de o schije de brand, ducîndu-l cu mare grijă, la adăposturile lor, de unde, mai apoi, sanitarii l-au transportat la spitalul din apropiere. În ziua de 18 noiembrie 1944, pe cînd Regimentul său înainta, sub biciuirea unei ploii mărunte și sîcilitoare de toamnă, aidoma burniței, Rădulescu, care izbutise, în executarea ordinului primit, să zdrobească rezistența aflată în fața subunității sale, a fost lovit de o schije de brand ce explodase prin apropiere, rîndînd numeroși ostași și omorînd doi dintre ei. Deși încă pe picioare, ostașii adunați în jurul lui, observară cum din pieptu-i rănit țîșnea sîngele. În stare gravă a fost evacuat din linia frontului și internat în spital pentru a i se acorda îngrijirile necesare. Cu toată durerea pe care i-o mai provoca încă rana, și cu regretul sincer că nu mai poate participa la lupte, cum ar fi dorit, pînă la zdrobirea completă a inamicului și la victoria finală, o bucurie veni totuși să-i așeze, pe fața-i înăspriță de suferință, lumina unui zîmbet cînd, într-una din zile, aplecat peste patul său de spital, un ostaș aflat acolo printre răniți îi mîngie obrazul crispat, îndurerat. Slt. Rădulescu tresări din toată ființa și simți cum emoția îi urcă sîngele în obraji înseninîdu-l. Era cel pe care el împreună cu soldatul Bonda îl salvaseră de la o moarte sigură, riscîndu-și propria lor viață. Rămas invalid de război, Rădulescu revine, din toamna anului 1945, la profesiunea sa, reluîndu-și activitatea de dascăl. După reforma învățămîntului, va funcționa la Școala generală din Răstolțu Desert (Sălaj), mai întîi ca învățător, iar mai apoi ca învățător-director pînă la pensionare. Pentru activitatea sa la școală și pentru rezultatele obținute, prin Ordinul nr. 394 din 24 iunie 1969 i se acordă Diploma de „evidențiat” n. 316, iar pentru munca cu pionierii i se înmînează Diploma de onoare a C.N.O.P. din R.S.R. cu ocazia aniversării a 25 de ani de la înființarea Organizației. Pe tărîm obștec, învățătorul Ovidiu Rădulescu, desfășoară, începînd cu anul 1954, o activitate susținută ca deputat în Consiliul popular al comunei Agriș, căreia îi aparține Răstolțu Desert. Se poate spune cu deplină temei că, atît prin contribuția sa la războiul antifascist, cît și prin ceea ce a făcut în cadrul activității instructiv-educative și social-culturale, Ovidiu Rădulescu, constituie, realmente, un exemplu de cetățean și dascăl dăruit poporului său⁹.

Desigur, numărul dascălilor participanți la războiul antifascist din județul Sălaj, ca de altminteri din toate județele țării, este impresionant. Așa de exemplu, alături de dascălii sălăjeni a căror fapte de arme le-am evocat mai sus se numără și Badiu Liviu, Băieș Vasile, Bălăneanu Ioan, Bog Vasile, Birișan Grigore, Crețu Teodor, Ciubotaru Gheorghe, Dragoș

⁹ Ms. la autori.

Alexandru, Găcianu Iosif, Gherman Emil, Goia Ioan, Goia Teodor, Gilgău Gheorghe, Holhoș Nicolae, Ivancu Nicolae, Luca Iacob, Medeșan Vasile, Petre Dumitru, Pinteia Ioan, Tudose Ioan, Toma Ioan, Vanca Alexandru ș.m.a.

S-ar putea ca, faptul participării masive a dascălilor la războiul antifascist, pe întreaga țară, statistic, nu poate fi realizat, sau, în orice caz, să fie o întreprindere extrem de dificilă. Dar, cu toate acestea, chiar și numai faptele de arme ale celor puțină, aci menționați, sînt, credem, edificatoare pentru a marca fenomenul. Mai mult, ele pun în lumină, cu tărie, forța moral-patriotică a acestei categorii sociale ca pe o trăsătură definitorie a ei.

GHEORGHE NEAMȚU — ANANIE FĂRCAȘ

TEACHERS FROM SĂLAJ DISTRICT IN THE ANTI-FASCIST WAR

(S u m a r y)

In modern history of Romanians teachers are known to have taken part in all crucial events. The authors start from this truth and making use of some new data, point out the participation and contribution in the anti-fascist war, of some teachers, who by birth or their activity belonged to Sălaj county. In this respect the article presents the personality and heroic deeds of such teachers as Gheorghe Perneșiu, Mihail Bircă, Victor Sabău, Traian Seichei, Grigore Stețiu, Sabin Tărău and, Ovidiu Rădulescu. In conclusion the authors underline the fact that the number of teachers from Sălaj as well as of those from the other parts of the country, who took part in the struggle against the fascist aggressors, is much greater, that the moral and political force of this social category is its distinctive feature.